

Suomen Kirjasäätiön hallituksen puheenjohtajan Minna Castrénin puhe Finlandia-palkintojenjakotilaisuudessa 28.11.2018

Arvoisa juhlaväki, hyvät kirjailijat ja kirjallisuuden ystävät,

Ärade gäster, bästa författare och bokvänner,

Ovatko ihmeet mahdollisia? Voiko kohtalon suuntaa kääntää?

Viime vuosituhannen lopun Islannissa talous oli kovassa nousussa, mutta nuorten elämä oli luisunut raiteiltaan. Päähteidenkäyttö ja rikostilastot rehottivat, perheiden hätä paisui. Lopulta riittävän suuri joukko ihmisiä sai tarpeekseen. Tajuttiin ongelman ytimen olevan siinä, että vanhemmuus oli yleisesti hukassa. Ratkaisuksi tarvittiin oikeita toimia hyvän vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen.

Tästä oivalluksesta siirryttiin konkreettisiin tekoihin, joihin sitoutuivat kaikki – äideistä ja isistä, poliitikkoihin ja viranomaisiin. Yksi oleellisimmista oli niin yksinkertainen, että naurattaa: sovittiin yhteisesti kotiintuloajat lapsille ja nuorille. Kansallinen kampanja onnistui, päähteidenkäyttö ja rikollisuus vähenivät, islantilaiset nuoret innostuivat erilaisista harrastuksista ja heistä tuli terveempiä ja onnellisempia kuin aikoihin. ”Politiikan tehtävä on kehittää yhteiskuntaa niin, että ihmisillä on mahdollisuuksia hyvään elämään”, aihetta hiljattain käsitellyt Helsingin Sanomien pääkirjoitus tiivistää.

Vi här i Finland och människorna på sagornas ö, Island, känner väl till att läskunnighet och litteraturens närvaro i vardagen är en väsentlig del av det goda livet. Vi har varit så stolta över att läskunnigheten hållit en toppnivå men nu rasar den. Faktum är att man nuförtiden helt enkelt läser allt färre böcker. Det här är något vi har klagat över i all oändlighet och pekat ut alla tänkbara syndabockar. Nu är det dags att sluta gnälla och ta itu med saken.

Suomessa on ryhdytty niin laajamittaisiin tositoimiin lukutaidon ja lukemisharrastuksen pelastamiseksi, että ”Islannin ihmeen” kaltainen Lukevan Suomen elvyttäminen näyttää mahdolliselta. Liikkeellä on vahvaa tahtoa ja innostusta, yhteistä uskoa asiaan, taitoa, näkemystä ja - mikä hienointa - myös rahaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön Lukutaitofoorumin laatimien suuntaviivojen pohjalta käynnistyi Lukuliike, haaste jokaiselle suomalaiselle toimia lukemisen edistämiseksi. Mukaan on jo lähtenyt monia tahoja: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Kulttuurirahasto, Kopiosto, Äidinkielen opettajain liitto, Suomen kirjastoseura, Lukukeskus, yliopistoja, kouluja, neuvoloita, päiväkoteja, kustantamoja, säätiöitä ja monia muita kirja- ja kulttuurialan toimijoita.

Kirjallisuutta viedään houkuttelevasti lasten ja nuorten ulottuville, heidän arkeensa, kannustetaan ja innostetaan heitä lukemaan. Lasten lukemisen parhaita tukijoita ovat lukevat aikuiset, aikuiset, jotka lukevat kotona lapsilleen ja lastensa kanssa. Jos ”Islannin ihmeen” avainoivalluksia oli yhteinen päätös kotiintuloajoista, vastaava veto meillä voisi olla lasten oikeuksiin lisättävä iltasatupakko.

Bokbranchen kämpar med en sjunkande marknad. Trots det finns det också glädjande nyheter. Ljudböckernas framgång har äntligen nått också oss här i Finland och urvalet av titlar växer kraftigt. Det är lätt att använda tjänster för ljudböcker. Nu är det möjligt att lyssna på ljudböcker till exempel medan man kör bil, när man lagar mat, städar eller motionerar. Jag har själv blivit en passionerad ljudboksentusiast. Lukuliike, Läsrörelsen, konkretiserar bokstavligen i mitt liv. Min livskvalitet och kondition förbättras på ett härligt sätt på samma gång!

Samalla kun kirjallisuuden on löydettävä uusia tapoja olla mukana mobiilissa elämässämme, kaivataan myös kirjallisia kohtaamispaikkoja ja lukemisen temppeleitä. Helsingin Kirjamessut uudistui ja kasvatti jälleen kävijämääräänsä. Uudistuksen ytimessä oli lasten ja nuorten huomioiminen. Suomalainen Kirjakauppa avasi uuden laajan valikoiman lippulaivamyymälänsä Aleksanterinkadulla. Itsenäisyyspäivän aattona ovensa avaa uusi, uljas ja jo ennen avaamistaan kansainvälistäkin huomiota herättänyt keskustakirjasto Oodi, kirjanystävien Mekka, joka tulee palvelemaan lukijoiden monenlaisia toiveita ja tarpeita. Mielessäni siintää Lukevan Suomen pääkaupungin nousu yhdeksi maailman kirjallisuuspääkaupungeista...

Uskon että ihmeet ovat mahdollisia. Unelmat voivat toteutua, jos riittävän moni uskoo samaan unelmaan ja on valmis tekemään yhdessä lujasti töitä sen eteen.

Suomen Kirjasäätiön puolesta toivotan teidät kaikki lämpimästi tervetulleiksi tietokirjallisuuden, lasten- ja nuortenkirjallisuuden ja kaunokirjallisuuden Finlandia-palkintojen jakotilaisuuteen.

Kunkin palkinnon arvo on 30 000 euroa. Kirjasäätiön nimittämät esivalintaraadit ovat valikoineet kilpailuun lähetetyistä uutuusteoksista kuuden ehdokkaan ehdokaslistat, jotka julkistettiin marraskuun alussa.

Tietokirjallisuuden Finlandia-raadissa työskentelivät toimittaja **Tuomas Kaseva**, kirjakauppias **Heli Kuvaja** ja puheenjohtajana toimi viestintä- ja yhteiskuntasuhdepäällikkö **Johanna Vesikallio**.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-raadin muodostivat libristi **Leena Kero-Taiminen**, ohjaaja **Rami Saarijärvi** ja puheenjohtajana toimi lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkija **Myry Voipio**.

Kaunokirjallisuuden raatiin kuuluivat toiminnanjohtaja **Anne Helttunen**, maajohtaja **Marjo Tuomikoski** ja puheenjohtajana toimi kirjallisuustieteen professori **Heta Pyrhönen**.

Kiitokset osaaville raadeille antaumuksella tehdystä työstä. Lämpimät onnittelut ehdokaskirjojen tekijöille ja kustantajille.

Suomen Kirjasäätiö kannusti tänä vuonna kaikkia kirjakaupoissa ja kirjastoissa työskenteleviä ryhtymään Finlandia-lähettiläiksi. Finlandia-lähettiläiden tehtävänä oli innostaa sosiaalisessa mediassa julkaistujen suositusten, sekä kauppojen ja kirjastojen houkuttelevien esillepanojen avulla lukijoita tutustumaan ehdokaskirjoihin.

Finlandia-lähettiläiksi nimitettiin myös Äidinkielen opettajain liiton Pikku-Finlandia -kirjoituskilpailun voittaja, Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun opiskelija Maria Bešlić ja kilpailussa toiseksi tullut Eero Kaarsalo Tampereen yhteiskoulun lukiosta.

Kiitämme lähettiläitä heidän lukemaan innostavasta työstään, joka epäilemättä jatkuu.

Raatien valitsemien ehdokkaiden joukosta lukijat ympäri Suomen saivat äänestää omat suosikkinsa. Tulokset julkistettiin toissa päivänä. Lukijäänestyksen voittajateokset kerrataan pian alkavassa esityksessä. Onnittelut näiden kirjojen tekijöille, ja kiitokset kaikille äänestykseen osallistuneille.

Nu är det dags för litteraturen att ta över scenen. Nyt kirjallisuus valtaa näyttämön. Sen upea ääni soikoon kirkkaana ja kantautukoon kauas.